

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“.

Štev. 9.

V Ljubljani, dne 1. septembra 1906.

Leto XXXVI.

Mladič - starček.

Kraj morja čolnič je pripet,
Vanj stopa deček mladolet;
Radost mu sije iz oči,
Poguma lice mu žari.

Odplove v morje čolnič ta,
Krepko v njem deček zaveslá,
Na bregu pa ljudje stojé,
Veslarju srečno pot želé. — —

K obrežju čoln se vrača spet,
Sedi v njem starček siv in bled;
Obraz se več mu ne smehljá,
Oči so kalne od solzá...

Osojski.

Po dežju.

Nagajivi so oblački
Zlato solnce zagnili,
Vetri jezno so zaveli,
Dež v vasico pripodili.

Spet je solnce posijalo,
Mavrica je zablestela —
Nova svežost, nova radost
Vso prirodu je objela.

Strehe dežek je orosil,
Vetri šumno so vršali
In meglice sive zopet
Iznad sela so odgnali.

Tudi nam po tugi vsakrat
Solnce sreče spet posije,
In po solznih licih se nam
Smeh in radost spet razlije...

Zvonimir.

Povest o strti moči.

Spisal Ivo Češnik.

počitnicah sem sedel s prijateljem pod košato hruško na ponosnem Nanosu. Lahne sapice so vele okrog naju in so nama božale lica. Zrla sva čez lepa kraška brda tja na sinje morje, ki je bleščalo v daljavi kot jasen pas. Pripovedovala sva si marsikaj in si krajšala tiste urice.

„Povem ti povest, ljubi prijatelj, mično povest o mladi strti moči. Poslušaj!“

„Veliko veselje mi bo, Vladimir!“ Zlekнем se po bregu in zberem misli.

Začel je pripovedovati povest o strti moči. Mirno je gledalo njegovo oko v daljavo. Prelegel sem na hrbet in gledal na nebo, po katerem so plule komaj vidne koprene. In tedaj mi je bilo prijetno kot Adamu, ko se je igral v raju in pogovarjal z Bogom.

* * *

„Po dolgem času sem se vračal v rojstno vas. Prijeten večer je bil; temina nevidnega mraka je legala po dolini; iz grma ob poti se je slišala zadnja pesem slavčeva. Iz senožeti je dehtel vonj pokošene trave. Kosci so prepevali večernico. Meni je bilo voljno v duši. Zdelo se mi je, da sem srečal dobrega znanca iz minolih dni. Vse me je pozdravljalo in mi voščilo dobrodošlico. Zazvonilo je avemarijo. Šel sem ravno mimo cerkve in pokopališča. Ozrl sem se na božjo njivo. Pod zvonikom sem ugledal starega cerkvenika. Odkrit je bil in molil. Lase je imel že srebrne, hrbet upognjen. Na obrazu mnoge gube. Stopil sem k njemu in mu voščil dober večer. Pokrižal se je in nehal vleči za vrv.

„Dober večer Bog daj! Komaj sem vas spoznal. Zrastli ste kot moja pleša, gospod Vladimir. Gotovo se vam godi dobro. Z mano pa ne bo nič: star sem, star, pa me bo kmalu pobožala bela žena.“

„Dragi Lovro, ni tako, kot mislite. Večkrat meni pajek prede po črevih kot vam. Kaj je pa novega, Lovro?“

Pobral je klobuk, ki je ležal na travi, in počasi je izpregovoril:

„Umril je, veste, Pibrov Lojze je umrl. Bog ga shrani v nebesih! Dober je bil; rad sem ga imel. Dobre ljudi ima rad Bog in ljudje; a danes danes že ne več. Vedel sem, da ga bo pobrala smrt, prav dobro sem vedel. Na oni-le zvezdi sem spoznal. Jasno gorí na nebu, le pogledjte jo!“

Kazal mi je na nebo, kjer so se prižigale prve zvezde in prijetno migljale, kot bi pozdravljale nekoga tam za gorami, ki morda spè truden po ravnem polju . . .

„To je bila Lojzetova zvezda. Pri njegovem rojstvu je tako žarela. Bil sem je vesel, in Lojzeta sem bil tudi vesel. Saj je bil krepak. Osem dni pred Lojzetovo smrtjo se je pa utrnila tista zvezda. In takrat sem vedel, da so fantu sešteti dnevi.“

Lojze je bil prvošolec. Talentiran fant, kakor mi je pravil vaški učitelj. Dobro sem ga poznal. Zato sem se zanimal zanj.

„Gospod, lejte, tam-le je njegov grob.“

„Pojdiva, Lovro. Po poti mi poveste, kako je bilo. Do vasi je še čas.“

Šla sva počasi med rodovitnim poljem proti vasi. Lovro mi je pripovedoval zdaj hitreje, zdaj počasno, kot teče val med vrbovjem.

„Umril je, in to je vse. Saj bomo vsi umrli. Tudi jaz bom, gospod, in pa kmalu.“

„Kdaj je umrl?“

„O pustu.“

„In kdaj je zbolel?“

„Gospod, o Božiču.“

„Čudno, da mi niso nič pisali od doma.“

„No, tako je bilo. Bil je dober deček. Veste, jaz sem tudi dober, prav vsi smo dobri, kar nas je iz vasi; samo Čuk je bil malopriden, pa je šel v Ameriko. V Braziliji dela kot črna živina.“

„Vem, Lovro. Povejte mi o Lojzetu!“

„Priden je bil, pa so ga dali v šolo. Jaz sem rekel materi, da ni za šolo, pa ni nič pomagalo. Služiti naj bi ga bili dali, da bi bil delal. Pa bi bil zrastel junak. Saj ni vse za šolo. E, veste gospod, šola ni šala.“

„No, potem?“

„Jezila se je njegova mati, pa sem jej pokazal hrbet in šel. Zdaj pa ima. Napol je zblaznela. Skoro vsak dan hodi na njegov grob.“

„Povejte o Lojzetu!“

„Saj se ne mudi. Še na Nanos pridete lahko nocoj. Veste, rajni Šimen je rekel: ‚Le počasi! Počasi se daleč pride.‘ No, v mestu je fant menda stradal. Režal se je belemu kruhu, pa malokdaj. Slabo stanovanje je tudi imel. Morda je bival v polpodrtem brlogu, pa je prišel ob moč.“

Mesec je priplaval izza griča. Bledi srp je razsvitljeval ozke pasove oblakov, ki so jadrali čez gozd.

„Takole je mesec sijal — e pa saj ni sijal, ko se je peljal o Božiču domov. Na lojtrnicah se je peljal v najhujšem mrazu, pa se je prehladil. No, in kaj je bilo potem, veste. Umril je.“

Prišla sva v vas in se ločila. „E, saj pravim. Svet je godlja, gospod. Lahko noč, gospod, pa sladko spite!“

„Lahko noč! Tudi vi, Lovro!“

Več nisem zvedel.

* * *

Po noči sem se nenadoma zbudil. Mesec je sipal par bledih pramenčkov skozi napol zastrto okno. Odbijali so se na steni kot pušica, vržena iz daljave v ščit. Stegnil sem noge, in tedaj se mi je zazdelo, da stoji ob mojem vzglavju Pibrov Lojze. Prav tak je bil, kakršnega sem gledal v življenju, samo bolj bled, in obraz mu je bil otožen.

„Prišel sem, da vas pozdravim, gospod Vladimir! Dolgo se že nisva videla.“

Dala sva si roke. Njegova desnica je bila uvela, in prsti suhi in bledi.

„Kako da si nas tako zgodaj zapustil?“ sem ga vprašal nenadoma in se zravnal.

„Storil sem svojo dolžnost. Tudi vas še čaka ta težka dolžnost. Gospod Vladimir, človeško življenje je sapa, ki jo po zimi dihate v ledeni zrak. Zadovoljen sem, da sem končal življenje stradanja in mraza.“

„Kaj to? Povej mi, kako si preživil zadnje leto v mestu.“

„Naj sedem prej! Glejte, truden sem in potreben počitka.“

Sedel mi je k vznožju in mi jel pripovedovati s tistim drobnim, prikupljivim glasom:

„Jokal bi kot dete v zibeli, ali ne zdi se mi vredno. Kaj bi plakal? Svet je ničla in vse vesoljstvo se izgubi pred Bogom, ki je velik, neumevno. Ljudje ga ne ljubijo. Ne vem, kako more živeti bitje, ki ne bi ljubilo te neskončne ljubezni. Ali pustiva to!

Mlad sem bil in poln življenja, ko sem zapustil dragi dom. Moč je bila v meni, prava mlada moč, ki je zdaj strta. No glejte, pa sem šel upravljat tisto moč, da bi bil kdaj kaj. Mati me je povedla v šolo. Dobila sva slabo stanovanje. Dva prvošolca sva bila tam. Vse plesnjivo in vlažno. V kotu, kjer je stala moja postelja, se je redila vlaga po zidu — kaplja ob kaplji. Mati je bila ubožica in ni imela denarja, da bi mi bila preskrbela udobnejšo streho.

Gospodinja je bila čudna ženska. Za naju se ni veliko brigala. Dala nama je zjutraj slabo zavrelico mesto kave. Potem pa v šolo. Opoldne hrano pri dobrih ljudeh; zvečer glej v oblake, nasiti se ob zraku in uči se ob luninem siju.

Da bi si včasih utolažil nadležni glad, sem šel nabirat kostanjev v gozd. Imel sem smolo. Dobil me je mož, ki gleda čez mesečev srp, in me je zapodil. Šel sem domov in jokal. Mojo rdeče lice je bledelo; krepke pesti kmetiškega fanta so izgubljale moč; močne prsi so jele pešati.

V šoli sem dobro izhajal. Pravili so, da imam bistro glavo. Ali kaj pomaga človeku bistra glava, če je pa vedno lačen želodec.“

(Konec prihodnjic.)

Moja pesem.

Moja pesem, tiha pesem,
Plava v nočni mrak,
Po ravani v rosnih sanjah,
Kot lehák oblak . . .

Plava čez poljane, plava
Tjakaj do gorâ,
Tja do tihe, sive kočë, —
Saj je tam domá . . .

Vlado Vesnin.

Za kruhom.

(Slika. Spisal A. G. Grigorjev.)

tala je borna ribiška koča na skalni dalmatinski obali. Zeleno morje je valovilo pred njo; šumelo je in bobnelo ob viharjih, da so se čuli burni zvôki daleč v deželo. Belkaste pene so se javljale na površini in izginjale v globini. Valovi so se zaganjali ob skalno obal in se odbijali v besnem vrvežu. Lesena koča pa je stala nepremično in trdno na skali in se ni genila...

Pa tudi v tej trdni, na skalo zidani koči je caroval nemir. V srcih je caroval in ni hotel od njih.

Bilo pa je tako-le:

Čaroben večer je sanjal nad šumečim morjem. Gledal je ribič to morje pred svojo kočo in je mislil globôke misli. Zlate krajine, polne biserov in draguljev, so se prostirale pred njegovo dušo; bogastvo in sreča sta ležala kakor na dlani pred njim. Le stisniti bi mu bilo treba pest, in postal bi bogat kakor knez, mogočen kot Napoleon...

— Oj, Ivo Karič, ti ubogi in nesrečni ribič, zakaj ne stisneš krepkih pesti?

Težko, nerazvzljivo vprašanje je stalo pred močnim možem in mu zrlo v hrepeneče oko.

— Stisni... zagrabi!...

In pričele so se mu razpletati misli in sanje v koprneči duši. Valovilo je morje v divjem nemiru; prve zvezdice so trepetaje zaplamtele na nebu, in želele so v neznane dalje... kdovekam...

„Bog ti daj dober večer, Karič!“

Ogledal se je ribič in zazrl pred seboj Jurija Kremena, starega znanca.

„Kaj si mislil tako globoko, prijatelj?“

Prisrčno je bilo to vprašanje in je poseglo globoko v dušo. Vznemiril se je Karič, kakor se vznemiri morje, ko zapihljajo sefirí.

— Ah, da... kaj sem mislil! Veš, vsa bogata Amerika je ležala pred menoj. Vsa je bila zlata, blesteča, srečna je bila in lepa. Pred nogami mi je ležala; bilo bi se mi treba le okleniti, pa bi postal... srečen bi postal in bogat in vesel!

„Beži, prijatelj, to so sanje!“

— Kaj sanje! Bile bi lahko živa resnica, in nobene solze bi ne začutil več na licih, nobenega nezadovoljstva več v srcu. Kakor kralj bi hodil ob obali, in žena Helena z menoj; ob strani pa bi skakljala hčerka Lenica, vsa lepa in nedolžna kakor drobna golobičica. Lahko bi bilo tako...

Utrnila se je zvezda na obzorju, in jako temno je bilo.

„Pojdiva v hišo; luč bom prižgal.“

Stopila sta drug za drugim čez prag. Helena je stala ob ognjišču in kuhala večerjo.

„Kakó je, Helena, kako . . .“

— Bože, hudo je, hudo . . .

Karič je prižgal luč, in sedla sta s Kremenom za mizo. Motno je sevala luč in črtala svetle poteze na kremenitih obrazih. Devetletna hčerka Lenica je spala na klopi ob peči, črni kodrci so ji padali čez čelo in zatisnjene oči ter se svetlikali v pramenih svetilke.

Položil je Kremen trdo pest na mizo, in globok vzdih mu je priplul iz srcá.

— Glej, Karič, prijatelj moj, prav imaš: hudo je na svetu! Trudiš se in potiš dan za dnem, in ne zaslužiš vsakdanjega kruha. Pa, da bi trpel sam, bi že še bilo. Vsa družina je nesrečna.

Kimal je Karič z glavo, in težke misli so mu plavale do srca.

— Toda slušaj me, Karič, prijatelj moj. Morava si pomagati, morava iti za kruhom. Širok je svet. Če naju ne more prehraniti rodna gruda — hajdi naprej. Amerika je bogata . . . Glej, to sem ti prišel povedat no-cojšnji večer.

Zasvitalo se je Kariču v mislih, veselje mu je šinilo čez obraz. Trepetaje se je oklenil roke prijateljeve, in rastel mu je v duši pogum, rastlo mu je v srcu upanje.

— Ah, da . . . Kremen, prijatelj, — jaz grem, in ti greš z menoj, in bogata bova in srečna! . . . Helena! Helena! Za kruhom grem. Prinesem ti ga obilo, lepega in okusnega; denarja prinesem in sreče do vrha . . . Tudi tebi, hčerkica, Lenica moja, prinesem sreče, in udobnega življenja prinesem s seboj . . . Z Bogom, rodna obal! . . .

Zabučal je tam zunaj vihar in zašklepetala so okna. V divjem hrupu je valovilo in besnelo morje, dvigali so se valovi in padali navpik, priburili so do skalne obali in se vrgli nazaj, nazaj v nedogledne morske daljave. Vse je trepetalo in se treslo, le koča je stala trdna in neomajena na skali. Veliko upanje je živelo v njej: O Ameriki sta se pogovarjala Kremen in Karič . . .

* * *

Veselo in razkošno jutro je žarelo na obzorju. Jasno je bilo in svetlo kakor zlato upanje mladih src.

Dvigala se je pesem proti nebu in je umirala v sinjih višinah. Jadrno je hitela barka čez morje, in veliko upanje je blestelo v daljinah: „Z Bogom, rodna gruda, z Bogom, skalna dalmatinska obal! Nove nade leže pred nami; sreča, bogastvo, udobnost — to bo odslej delež naš!“

Urno je jadrala barka; sinje morje je lahno valovilo, in brzi vetriči so pihali proti zahodu. Na obzorju pa je blestelo jutro . . .

* * *

V veliki tvornici sta dobila delo Ivo Karič in prijatelj Kremen. Sičalo je jermenje in kolesa so škripala dan na dan. Brez prestanka je hitelo delo svojo enakomerno pot, po dnevi in po noči, ob delavnikih in ob nedeljah.

Komaj se je v sladkem spanju nekoliko oddahnil nekdanji ubožni ribič, že je moral zopet v tvornico. Hiteti je moral, da mu je curljal znoj po čelu, in da so se nabrekle žile na rokah. Ah, kako grenak kruh!

Spomnil se je v takih trenutkih svoje trdne kože na skalni dalmatinski obali:

Ženka Helena sedi sklonjena ob mizi, hčerka Lenica pa spančka na klopi ob peči. Črni kodri ji padajo čez čelo in čez zatisnjene oči.

Helena misli v svoji bedi na moža v daljni deželi, hčerka pa sanja ob peči o svojem očetu.

Milo se včasih stoži dobri ženi po možu, in tedaj zaplače neutešen plač in zvija roke. Lenica pa sliši jok in tudi v njeni očesci se prikrađe solza bisernica.

„Oče, dragi oče, zakaj si nas zapustil samotne v oddaljeni deželi in zakaj si odšel?“

Ivo Karič odgovarja na vprašanje, in kahe mu solza na raskavo lice: „Za kruhom!“

„Ali, oče, zakaj niste rajši ostali pri domu. Hčerka bi bila šla z veseljem za kruhom od hiše do hiše, samo da bi zrla vsak večer v očetovski obraz, samo da bi uživala vsak božji dan očetovsko ljubezen!“

Ivo Karič odgovarja v mislih: „Zató sem šel, draga hčerka, da bo tebi lažje na svetu. Glej, ves poten je moj obraz, trde in žuljave so moje roke . . . Ali danes zvečer pošljem domov sad svojega truda, lepe in svetle denarce pošljem.“

Prijetno je bilo Kariču pri srcu. Neprestano so bile njegove misli v koči na skalnati dalmatinski obali. Srečen je bil in vesel v svojih mislih, polnih ljubezni in sočutja.

„Svetle denarce, sad vsakdanjega truda, odpošljem čez sinje morje. Razjasnil se bo Heleni obraz, in Lenica bo smehljaje zapela veselo in razposajeno pesem . . .“

Lepe so bile té misli, in Karič se je popolnoma uživil vanje. Komaj je slišal, kako je sičalo jermenje, kako so škripala kolesa . . .

* * *

Nagnil se je večer nad skalnato dalmatinsko obal. Bučalo je morje in se penilo; zibaje so plavali valovi in se lovili.

Tam v leseni koči je gorela motna luč, in svetlobni trakovi so se kradli skozi okno.

Ob mizi je sedela Helena, in Lenica je ždela poleg nje. Lepe reči sta se zgovarjali; pristrčne in gorke so bile vse besede, in ljubezen je dehtela iz njih.

„Glej, hčerka, ata naju ljubi . . . res naju ljubi.“

„Jaz tudi ljubim ata; ali pridejo kmalu in me pobožajo?“ In mati je povedala hčerki vse, kar je pisal oče.

„Morda se vrne čez mnogo let srečen in bogat. Velika boš že takrat, Lenica. Pripelje se oče po barčici in stopi na obrežje in te objame . . .“

„Pa zakaj . . . mama, zakaj niso ata ostali doma? Precej zdajle bi me lahko objeli. In jaz bi jih tako ljubila . . .“

„Ah, Lenica, golobičica, ne razumeš; pa boš razumela, ko dorasteš. Oče je šel . . . za kruhôm!“ — — —

Dolgo sta govorili mati in hčerka. Lepe in ljubeznipolne so bile njune misli; včasih je pripolzela celo solza na lice in se je blestela v siju motne luči.

Tam zunaj pa je bučalo in šumelo zeleno morje . . .

Kdaj boš privedlo nazaj jasno luč tej koči, zeleno morje?

Morda čez leto, morda čez tri, štiri? Morda nikoli?

Deci.

Le vesêli, deca draga,
Se mladóstnih dni,
Oj, saj kratko, kratko dôbo
Človek mlad živi . . .

Le spomini dni mladostnih
V duši nas ne zapusté.
Le spomini dni mladostnih
Stara leta nam sladé.

Leto gre za letom v večnost
In za dnevom gine dan,
Starost čez mladostne cvete
Skoraj zgrne prt teman.

In tedaj želimo zopet
Zlata leta si nazaj,
Pa nikdar se ne povrne
V srca nam mladóstni raj.

Oj, zato vesêli, deca,
Se mladóstnih dni!
Vedi: enkrat le v življenju
Zlata nam mladost žari! . . .

Zvonimir.

Z Bogôm!

Z Bogom, ljubljena dolina,
Zadnjič kličem ti v slovo:
Spet prišel je čas ločitve, —
Vlak že žvižga za goró.

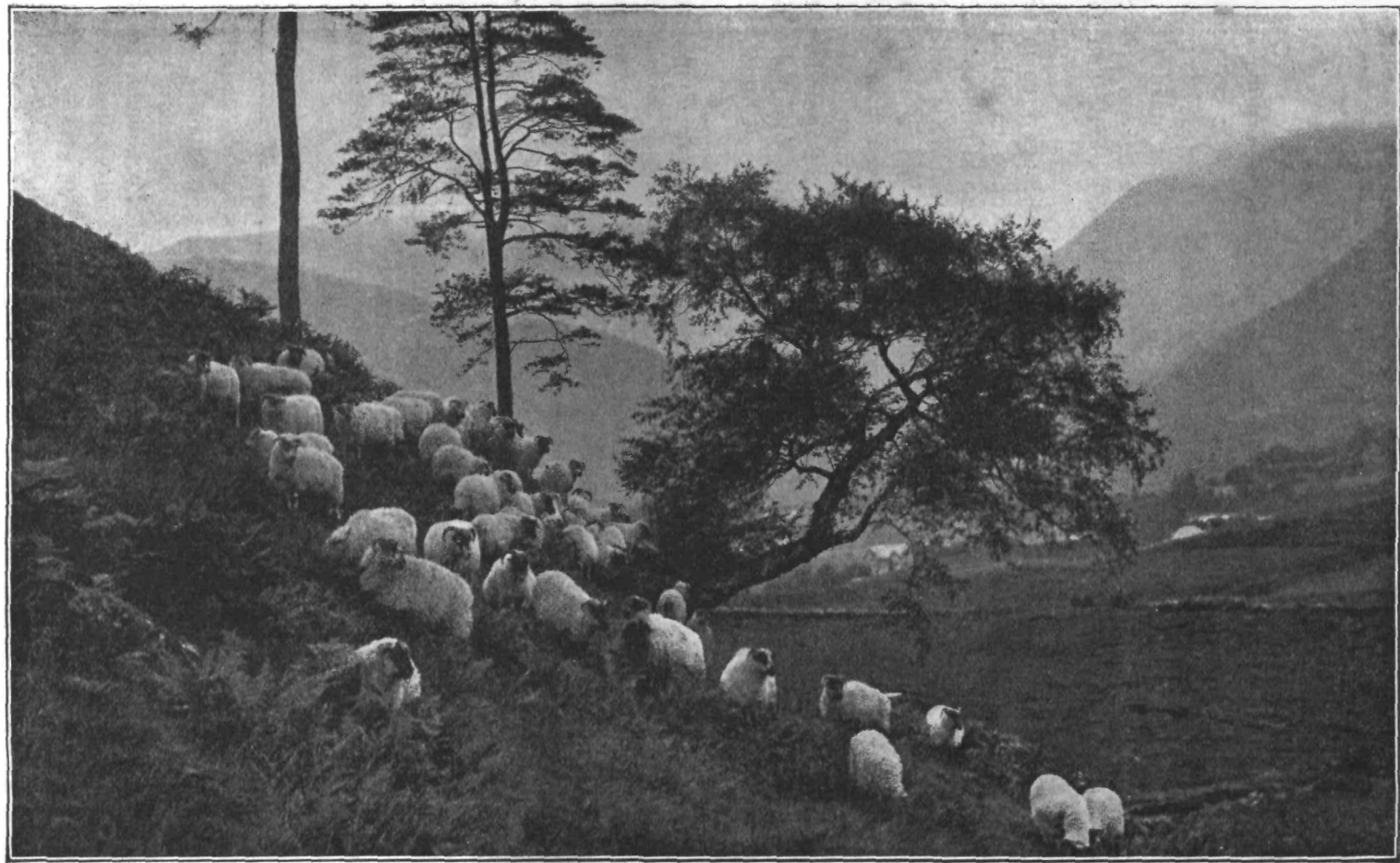
Kadar zjutraj zlata zora
Obsijala bode gaj,
Misli moje iz daljave
Spele bodo v rodni kraj.

Peljal se bom v daljne kraje,
Kjer mi tuj obraz bo vsak.
Bo li kmalu v rodne kraje
Spet privedel me korak?

Ko zvečer v pokoj zatisnil
Bom izmučene oči,
Mislil na te bom, dolina,
In na drage mi ljudi.

Rojko Rajev.

Na dobri paši.

Pri materi.

Silhueta. — Spisala: *Bogomila*.

Popoldanska služba božja je minula. Zadnje zvoke, ki so prihajali iz lin zvonika, je vsrkal vzduh — ljudje pa so se usuli iz cerkve in hiteli vsak na svoj dom. Le gruča mladeničev je še postajala pred cerkvijo in se živahno razgovarjala. Pa pride med nje visok mladenič z vojaško čepico na glavi. Za hip vse utihne. Tu povzame besedo prišlec Lovro in pripoveduje tovarišem o svoji vojaščini in o nje žalostnih in veselih dneh.

„Ne bodite otroci! Kdo bi se držal vedno materinega krila in se trudil na rodni grudi, ki ne more preživiti ljudi? Ej! Koliko pa pridelate na teh kamenitih njivah? Ali vam zadostuje za davke? Kdo si prihrani kaj? In ako ti potrka bolezen na vrata! Ako se naberejo dolgovi! Kaj potem? Ha! Pa ti zapoje boben pred hišo, zapustiti moraš svoj dom — berač in izgnanec. V bližnjem grmu si vreži palico in hajdi po svetu od hiše do hiše. — — — Da, da, sreča nam ni mila. Pust je naš svet, pust: revščina, siromaštvo in nesreča imajo tu svoje domove. Zato pa! Oj, z Bogom fantje! Jaz grem rajši v svet, v velika bogata mesta čez širno morje. Minula bodo leta, preden se vrnem, in bogat bodem tedaj — če Bog da — bogat. — Z Bogom, z Bogom, pusti Kras!“

Zamahnil je s čepico in se ozrl zmagovito po tovariših. Zaukal je glasno in odšel po bližnjici domov.

Fantje so še posloneli ob razrušenem zidovju pri cerkvi, potem pa se razšli tihi in zamišljeni proti domu.

Po razgretim zidovju so spet plezali martinčki, solnce se je jelo pa počasi pomikati k zatonu.

* * *

Svetla večerna zarja je rdečila nebo na vzhodu. Solnce se je potopilo v zaton, daleč za gore; njegovih žarki pa so še vedno pošiljali zadnje pozdrave mirni, sanjavi vasiči na Krasu. Čudno, bajno se je svetil gozd, borno drevje in grmičevje je šustelo tajnostno med seboj.

Skozi gozd je korakal mlad mož; postal včasih in se ozrl nizdol v tiho zakotje, kjer je ležala vasica v objemu večernega miru.

Solza mu je lesketala v očesu, ko je zagledal ne daleč pred seboj cerkvico na gričku. Obstal je, naslonil se ob smreko in se zamislil.

Rodna vas! Torej te vendar še enkrat vidim! Pozabljeno bodi vse — vse, da sem le zopet doma — doma pri dobri mami. Pozabljena radost in sreča, ki mi jo je nudila tujina; pozabljena pa tudi vsa bol in vse trpljenje, ki sem ga užil v mrzli daljavi. — Svet! — Kaj je bila radost, kaj sreča, ki si mi jo delil? — Bila je roža — a strupena roža, bila je lep sad — s črvom v osrčju!

Otrl si je solzo in hoče nadaljevati pot, kar mu priuka nasproti Lovro, ki pazno motri tujca.

„Ivan! Ali si, ali nisi?“

Tudi Ivan je spoznal svojega prijatelja izza mladih let. Krepko sta si podala desnici in pripovedovanju ni bilo ni konca ni kraja.

„Pač mnogo let je preteklo“, povzame Ivan besedo, „odkar sva se ločila in sem odšel jaz v mestne šole. Postal sem slikar in prehodil mnogo tujih dežel. Bil sem v Londonu, Parizu, Berlinu, Monakovem, Rimu, Peterburgu, Moskvi itd. Jasno italijansko nebo se je raztezalo nad menoj; počival sem na slavni atenskih razvalinah; po ruskih stepah me je nosil urni konj, in v ponosni Španiji sem nabiral utisov, ki naj bi služili pri moji umetnosti. Sreča mi je bila mila. Vladarji, knezi in drugi dostojanstveniki so mi bili naklonjeni; moj čopič je ustvarjal umotvore in vse me je obsipalo s častjo in blagostanjem, a srce. srce pa mi je bilo le prazno — strašno prazno.

Le ena slika je živela v njem jasno, podoba moje domovine. Ljubili so me ljudje, a jaz sem mislil le na dom in na svojo mamico. K njej mi je koprnelo srce. — Oh, naj hitim, da jo objamem in se odpočijem pri njej.“ —

Strmeč je poslušal Lovro Ivana, končno pa zmajal neverjetno z glavo in dejal:

„Ko si odšel v mesto in pohajal v šolo, pasel sem jaz ovce po hribih, a čutil sem se nesrečnega na našem bornem Krasu. Srce mi je želelo proč — v svet, o katerem sem slišal veliko lepega. Dostal sem vojake, sedaj sem prost. Jutri pa vzamem popotno palico v roke in grem križem sveta, iskat sreče in zaslužka. Kaj hočem doma? Mar li naj vedno uživam ovsenjak in se potim po kamenitih njivah — za nič in zopet nič? Domovina nima kaj prida za svoje sinove. — Koliko jih je že šlo iz nje in našlo srečo v tujini! Nič me ne pridrži več v domovini. Mar naj se vedno borim z revščino? — Z Bogom, Ivan! Z Bogom! Ti domov — jaz od doma!“

Zaukal je glasno, stisnil Ivanu krepko roko in nadaljeval svoj pot. Ivan je pa zrl za njim — stresel glavo in njegovo sanjavo oko je orosila solza:

„Le pojdi za svojimi upi in gradovi, a izkušal bodeš tudi ti varljivost tujine in zaželel si bodeš nazaj — na one puste hribe, kjer si pasel ovce, kjer si jedel ovsenjak, pa si bil vendar doma.“ — — —

* * *

Svetla luna je med tem priplula na nebo in zrla nizdol na vasico, kjer je postajala že tema po kočicah. Skozi vsako okno je prožila svoje žarke. Povsod svečan mir. Le koncem vasice v mali koči še kleči postarna ženica pred zaprašenim oltarčkom. Jagoda za jagodo se usipa na molku,

a tudi svetle solze zdrkavajo po velem nagubanem licu. Odsevi lune trepečejo po sobi in obstanejo končno pri vratih. Nakrat se odpró in čedno opravljen gospod prestopi trhli prag.

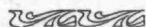
„Mati, mati,“ zakliče, „oh moja ljuba mati!“

Na nebo pa je pohitel žarek k luni in povedal, kaj je videl, in luna je pripovedovala zvezdicam; te so pa zažarele in zrle radovedno skozi malo okence srečno mater s sinom.

Log pa je šumel in šustel tajno, vrh se je pripogibal k vrhu in pripovedoval vsak svoje skrivnosti.

Vir se je lesketal, obsijan od lune, in pripovedoval cvetkam in vrbam, ki so se mu priklanjale, o časih, ko so bili vsi ljudje dobri in so bivale vile med njimi in jih osrečevale.

Cvetke pa so pozaspale in zasanjale. Vir pa je hitel nizdol, naprej in naprej; le tam pod kočo je obstal in malce poslušal, ko sta govorila mati in sin, in ko je pripovedoval sin, da je našel srečo le pri materi.

Sovražnik in prijatelj.

Jétnik, obsojen v večno ječo, se izmuzne nekoč iz temnice in beži, kar ga nesó noge. Za njim se spusti četa zasledovalcev.

On napne vse svoje sile . . . Pregarjanci jamejo zaostajati.

Ali glej, pred seboj zagleda reko z visokimi bregovi; ozko — ali globoko reko . . . In on ne zna plavati!

Čez reko je položena tenka, gnila deska. Begun stopi z nogo nanjo . . . Pa glej: prav tam ob reki stojita njegov najboljši prijatelj in njegov najhujši sovražnik.

Sovražnik ne zine besedice, ampak le prekriža roke; a njegov prijatelj vikne na vse grlo: „Za Boga! Kaj delaš? Spametuj se, neumnež! Ne vidiš, da je deska vsa gnila? — Zlomi se ti pod nogo — in izgubljen si!“

„Toda druge poti ni . . . ali ne vidiš preganjalcev?“ zastoka nesrečnež obupno in stopi na desko.

„Ne dopustim! . . . Ne, ne dopustim, da se pogubiš!“ zavpije vneti prijatelj in izmakne begunu desko izpod nog. Ta se pa vrže hipoma v deroče valove in utone. — —

Sovražnik se zadovoljno zasmee in odide. Prijatelj pa sede na breg in začne bridko plakati za svojim prenesrečnim prijateljem.

Dolžiti samegasebe njegove smrti, pa mu ne pride na misel — ni za hip.

„Ni hotel poslušati! Ni hotel poslušati!“ tarna neutolažljivo.

„Sicer pa“, izpregovori naposled, „moral bi ostati celo svoje življenje v grozopolni temnici! Sedaj vsaj ne trpi več! Sedaj mu je bolje! Taka je bila pač njegova usoda! A vseeno mi je žal po njem — iz sočutja.“

In dobra duša tarna in zdihuje neutešeno dalje po svojem nesrečnem prijatelju.

Turgenjev. — Iz ruščine prevel Jelin.

Ajda.

Spisal *Václav Kosmak*. Preložil *Jožef Gruden*

Stari Brinar se je lepega solnčnega dopoldne oblekel v letno kamižolo, del na glavo star, obledel in prepoten klobuk, natlačil pipo, jo prižgal, pograbil drenovko v kotu ter zaklical vnuku: „Pojdi Francek, greva na polje! Če hočeš z menoj, poprosi mamico za košček kruha, da ne boš lačen!“

Francek je od veselja poskočil ter odhitel za dedom.

Prišla sta preko dvorišča na vrt. Pri vratih je postal starček, pa rekel: „Francek, priveži Peruna, priveži, da ne bo drl za nama ter podil zajcev po njivah.“

Na vrtu se je Brinar ustavil pri čebelnjaku ter pazno motril prašnico. „Veš kaj, Francek, meni se zdi, da bodo kmalu rojile.“

„Kako pa to veste, dedek?“

„Včeraj je matica pela in lej — cela gruča jih je že pri prašnici. Potem je vselej kmalu roj.“

Šla sta mimo makove ograde k vratom. Francek je privzdignil leseno kljuko ter stekel naprej. Ded je pa previdno zaprl za seboj, da bi ne mogle gosi na vrt. Pa je krenil po stezi okoli skednjev po zavrtih na loko. Kamorkoli se mu je ozrlo oko, povsod se je zibalo zlato žito kakor blagoslovljeno morje. Žito se je že belilo ter pripogibalo težki klas; pšenica in rž sta bili krasni in ječmen je že dozoreval.

Iz tega žitnega morja se je smejal rdečkasti kokolj, pogledavala z modrim očesom sinja plavica ter gorel mak. Neizrečno ljubka vonjava je prevevala ves svet, in kjer je bil kakšen ptiček v zraku ali na njivi, vsak je prepeval; in kjer je bila kakšna čebela, kjer kakšen hrošč, vsak se je glasil, kakor nevidna struna.

Starček je počasi koračil, a vnuk je poskakoval zdaj pred njim, zdaj za njim.

Prišla sta na loko. Po njej je žuborel potok med bičjem. Spela sta ob njem po stezi, dokler nista prišla do studenca, kjer raste kolmež. Tam stoji stara, počena vrba. Ej, mnogo je že videla ta vrba, mnogo doživeia in zato tudi vé mnogo. Pod to vrbo sta sedla starček in Francek. Solnce je žgalo, da je od vročine migljalo ozračje nad potokom, in da so kačji pastirji nekam leno poletavali. Starček se je odkril, otrl si čelo ter tiho zrl predse. Francek je pa legel v travo, oprl brado v dlan pa gledal po njivi.

Za vrbo na polju je rastle ajda. Bila je vsa črna, opaljena, kakor bi jo bil obliznil plamen.

„Dedek, zakaj pa je tistole táko?“ vpraša deček.

„Ali ne veš? Tisto je ajda.“

„Ajda? I kako pa, da je tako črna?“

„Viš ga no, od bliska.“

„E, od bliska?“

„I no, saj ti pravim, da od bliska. Kaj ne veš, da je bila predvčerajšnjim huda nevihta?“

„Seveda vem, saj smo žgali oljkove mladike.“

„Vidiš, po hudi nevihti vselej tako počrni ajda.“

„Zakaj pa vendar?“

„Poslušaj, povem ti. — Tukaj na tem polju je stala pred davnimi časi, kakor tudi danes, ajda. Bilo je pravkar pred žetvijo. Lepo je bilo polje; žito, pšenica, ječmen in vse je v hvaležnosti upogibalo polni klas pred Bogom — samo ajda ne. Rekla je: „Kaj bi se neki klanjala? Lepša sem kakor vsako drugo žito. Krasno kakor jablana cvetem, in celo trikrat na leto. Kdo je krasnejši od mene, vprašam vas, kdo?“

Malo še in pripodili so se črni oblaki in prihrumela je strašna nevihta. Vse cvetje po polju se je zavilo v perje kakor v plašč, poskrilo drobne glavice kakor ptiči pod peruti ter klicalo ajdi: „Skrij glavo, skrij!“

„Zakaj neki?“ je odgovarjala ajda, „Ne skrijem je ne!“

„Pripogni hitro k zemlji glavo kakor jaz,“ jo je opominjalo klasje. Angel nevihte in gneva leti! On zamahne s krilom po nebu, in krilo zadene zemljo in kogar oplazi, je po njem.“

„Pa se le ne uklonim.“

„Zapri cvet, zakrij peresa,“ svetuje vrba, „pa ne glej mi v nebo, kadar se zabliška! Tega še ljudje ne smejo. Ko se odpre oblak, se vidi v nebesa in v slavo Gospodovo, da celo ljudje oslepè. In ljudje so vendar mnogo popolnejši od nas.“

„Ljudje so ljudje, jaz sem pa jaz,“ je klubovala ajda, „nalašč bom gledala v blisk.“

Kar se odpre nebo in ves svet vzplamení in zablešči. Treščilo je.

Ko se pa poleže nevihta, dvigne se vse žito in vse cvetje v novi krasoti in vonjavi ter se smehlja krasnemu dnevju.

Samo ajda je od bliska opaljena, uničena. Stara vrba zatrepeta od žalosti in od zelenih vej ji padajo kaplje kakor velike solze.

Prileté ptiči pevcí od vseh štirih vetrov ter povprašujejo: „Vrba, ti stara vrba, zakaj si tako otožna? Poglej, kako je zopet vse krasno. Solnce spet milo sije, po nebu jadrajo beli oblački, in slehrni cvet, slehrni grm diši. Čemu samo ti plačeš in plačeš?“

Stara vrba pa je pripovedovala ptičem o prevzetni ajdi, o njenem kljubovanju in kazni, ki vsekdar pride za napuhom. — — —

„Zapomni si to tudi ti! Nikdar nikoli ne bodi prevzetan, da te Bog ne kaznuje!“ je še pristavil starček.

Deček ga je gledal z velikimi očmi ter vprašal: „Kdo vam je pa pravil to, dedek?“

Starček se je nasmehnil: „Vidiš, ko sem bil še tako majhen, kakor si ti, sem tod pasel gosi. Tu je priletela sinica na vejo in mi je pripovedovala, da je sama slišala, kako je nekoč vrba pravila to vsem ptičam. — Od nje sem pa jaz zvedel.“

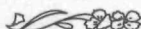
Neposlušni Vinko.

Tam na vrtu v hruški stari
Roj sršenov gospodari.
Brez vprašanja: ali smem?
Luknjo vzeli so v najem.
Toda to jim ni še dosti,
To so kaj požrešni gosti:
Ker nam sad objedajo,
Nám pa že presedajo.

In zato naš Vinko sklene,
Da užene te sršene. —
Dedovih svaril fantič
Ni poslušal čisto nič.
Tam pod hruško dan na dan
Gleda jih — junak srčán.
A preblizu si ne upa —
Dali bi mu z želi — strupa.

Slednjič vendar prav skrivnó
Spleza zadaj na drevo.
Ko do njih skrivaj pripleza,
V duplo s palčico podreza . . .
Kot da vidi sto volkov,
Brž ubere jo domov.
A sršeni zabrenčé,
V Vinkota se zakadé,
Ga opikajo strašnó,
Oj, strašnó in pa grdó,
Tak je bil, da drugi dan
Ležal je — junak bolan.
Ded fantiču se smehljal je
In tako-le mu dejal je:
„Vedno se tako godí:
Kdor ne sluša — pa trpi . . .“

Slavko Slavič.

Zviti ribič.

Ribice gibke,
Ribice zlate,
V vodnih globinah
Ve se igrate:
V igri in plesi
Dan vam poteče,
Proste skrbi ste,
Tuge, nesreče.
Ali brezskrbje
Tako je slabo:
V vodi jaz vidim
Raka in žabo!
Raki — košarji,
V vsem nazadnjaki,
V ribjem pa lovu
So le junaki.
Vrat jim je zadaj,
Vrat in pa klešče:

Goltajo ribe
V jutro na tešče!
Slični so mački:
Spredej se laska,
Zadaj napada,
V živo nas praska. —
Kar je pa rakom
Ribic ostalo,
Nanje opreza
Žabje hlatalo.
Žrelo široko
Žaba odpira,
Žrelo globoko —
Ribe požira.

Slušajte mene,
Brze in gibke,
Kaj vam svetujem,

Zlatice — ribke:
Krasno, lepo je
Tukaj na sveti,
Solnčece sije,
Cvêtejo cveti:
Mrežo vam vržem,
V mrežo shitite,
Z mano se zunaj
Poveselite . . .
Tu boste proste,
Tu vam bo bolji:
Mesto da v vodi —
Plavate v olji.
Potlej pa stradaj
Žabje hlatalo,
Potlej pa stradaj
Račje oralo!

Vneslav.

Listje in cvetje.

Spominčice.

XI.

Da, da! spomlad Vam zlata zdaj cvetè
In zadovoljstva sreča spremlja Vas,
Neznan Vam je vihar poletni še,
Meglà jesenska, krute zime mraz.

A letne čase Bog tako delí,
Da vedno kaj prijetnega je vmes:
O, naj razvoj nadaljnih Vaših dni
Donaša Vam blagrov zemlje in nebes!

Internus.

Preizkušnja iz raznih predmetov.

XII. Iz lepopisja in pravopisja:
Kako bi se najlažje doseglo, da bi vsi učenci,
ko so se naučili pisati črke, takoj pisali vse
lepo in pravilno?

XIII. Iz zgodovine: a) Predkrščanska
dôba: Koliko let je živel najstarejši mrlič v
stari dôbi? — b) Krščanska dôba: Kaj je bil
nazadnje Krištof Kolumb?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rešitev šaljivih vprašanj v št. 8.

X. Ker je teža občna lastnost, je
težka tudi Janežič-Sketova slovnica (kot
knjiga).

XI. a) Kjer je množica polžev, n. pr.
v muzeju zbirka polžev. — b) Na smrtni
postelji.

To pot ni nihče prav odgovoril.

Novi listi in knjige.

Kosi Anton. Šopek šolskih pesmi. S
posebnim ozirom na narodne in v narodnem
duhu zložene napeve. Izdaja v štirih delih.
Do zdaj sta izšla dva dela in obsegata pesmi

iz prvega in drugega šolskega berila. Prvi del
stane (s poštnino) 90 vin.; drugi pa 1 K pri
založniku v Središču. — Zopet nas je razveselil
marljivi gospod pisatelj z lepim delom, s katerim
bode gotovo jako ustrezno mladini in mla-
dinoljubom. Da v tako obširni zbirki ne mo-
rejo biti vse posameznosti enako dovršene, to
je samoobsebi umevno, vendar moramo po-
hvalno priznati, da so vobče napevi skrbno
in spretno izbrani in ubrani. Popolnoma pa
nam vendar ne ugaja prekladanje narodnih
napevov na drugo besedilo. Pesem in napev
sta namreč tako tesno sklenjena, da tvorita
neko celoto zase; napev se nam zdi kakor
obleka, ki najlepše krije prvotno besedilo, ki
mu je umerjena, druga pesem pa se že ne
more tako postavljati v izposojeni nôši. Neka-
teri napevi so tako zelo znani med ljudstvom,
da se bodo učencem kar nehoté vsiljevale
prvotne besede. Preveč naj bi se torej ne pre-
sajalo v tem smislu; pač pa je hvalevredno,
ako se more oboje porabiti: besedilo in napev.

Ker je pa ta naša opazka morda le bolj
osebna sodba in je gospod izdajatelj večinoma
pridejal po več napevov ter si bo vsakdo lahko
izbiral po svojem okusu, še enkrat prav toplo
priporočamo to zbirko, ne le za šolsko, mar-
več tudi za domačo porabo, — naj se širi
povsod, kjer ljubijo lepo in pošteno petje.

Listnica uredništva.

J. B-ič: Bajke in pripovedke smo po
večini priredili in jih polagoma porabimo. —
L. Z a g o r s k i: Ne moremo. Prav nobena ni
porabna. — Lavoslav: Saj ni pod nič,
ampak tako nerodno jo včasih zavijete, da ni
narobe ne na lice prav. Vzemite še enkrat pod
pilo. — Z v o n i m i r: „Pod križ neba“ je za
naše čitatelje pač pretežko. Smo odložili. —
P a s t u š k i n: Ne vemo, če bo kaj. Vse je
preveč razblinjeno pri tem pastirju Tončku in
njegovemu murnu. Saj opis ni slab, ampak vso
nepotrebno navlaklo bi morali odstraniti. Po-
izkusite sami.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h
— Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.